

Från rådgivande rekommendationer till enhetlighetsmekanism – så har EU-samarbetet kring dataskyddsregler utvecklats sedan 1990-talet

Elisabeth Jilderyd*

Det började 1996 med ett fax från Bryssel ...

Datainspektionens generaldirektör hade fått ett meddelande från Bryssel via fax och nu kom min chef in med brevet:

– Det ska sättas ihop en arbetsgrupp inom EU som ska jobba med dataskydd, kan du svara och anmäla oss?

Sagt och gjort, vi svarade, tackade för inbjudan och förklarade vår vilja att delta.

Året var 1996 och EU hade nyligen beslutat att anta ett dataskyddsdirektiv som alla medlemsländer var tvungna att införliva i sin nationella lagstiftning¹. Enligt artikel 29 i direktivet skulle det inrättas en arbetsgrupp för skydd av enskilda med avseende på behandling av personuppgifter. Arbetsgruppen skulle vara rådgivande och oberoende och vara sammansatt av företrädare från medlemsstaternas tillsynsmyndigheter. EU hade vid den här tiden 15 medlemsstater och Sverige var ny medlem sedan 1995. Utöver företrädare för medlemsstaternas tillsynsmyndigheter skulle arbetsgruppen också bestå av en företrädare för den tillsynsmyndighet som skulle inrättas för EU:s institutioner (den Europeiska datatillsynsmannen, EDPS) och en företrädare för EU-kommissionen. EES-länderna Norge och Island följde arbetet som observatörer. Ett sekretariat för gruppen upprättades så småningom inom EU-kommissionen och till första ordförande utsågs chefen för dataskyddsmyndigheten i Nederländerna, Peter Hustinx. Han utsågs senare till chef för

* Internationell jurist, teamledare för IMY:s EU-sekretariat.

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 95/46/EG av den 24 oktober 1995 om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter, EGT L 281 23.11.1995, s. 31.

tillsynsmyndigheten för EU:s egna institutioner, EDPS, när den inrättades 2003.

Artikel 29-gruppens uppgifter reglerades i dataskyddsdirektivet² och innebar följande:

- Att utreda frågor som rör tillämpningen av de nationella bestämmelser som antagits för att genomföra direktivet för att bidra till en enhetlig tillämpning av bestämmelserna
- Att avge yttranden till EU-kommissionen om skyddsnivån för personuppgifter inom EU och i tredje land
- Att ge kommissionen råd om föreslagna ändringar av direktivet och även andra föreslagna åtgärder inom EU som rör fysiska personers fri- och rättigheter med avseende på personuppgiftsbehandling
- Att avge yttranden om uppförandekodexar som tagits fram på EU-nivå.

Arbetet i Artikel 29-gruppen satte igång på allvar under 1997 då gruppen hade fyra möten. Sverige och Datainspektionen representerades av generaldirektören och dess ställföreträdare och även från övriga länder deltog i huvudsak myndighetscheferna i arbetsgruppen. Mötena hölls på plats i Bryssel. Med fyra möten per år var det en hanterbar ordning.

Utöver att anta en första årsrapport beslutade gruppen om sex andra dokument under 1997, däribland en rekommendation om anonymitet på Internet³ och ett diskussionspapper om överföring av personuppgifter till tredje länder, dvs länder utanför EU⁴. I det senare diskuterades hur man bäst kan bedöma om ett land utanför dataskyddsdirektivets territoriella tillämpningsområde har en adekvat skyddsnivå för personuppgifter. Redan i dataskyddsdirektivet fanns nämligen regler om att personuppgifter som huvudregel endast fick föras över till länder utanför EU/EES om landet ifråga kunde säkerställa en adekvat skyddsnivå. Det blev därför nödvändigt att resonera kring vad som skulle krävas för en sådan skyddsnivå. Året var som sagt 1997 och frågan är fortfarande aktuell. Tidigare i år fattade EU-kommissionen sitt tredje beslut om adekvat skyddsnivå för vissa mottagare i USA⁵ – efter att EU-domstolen underkänt två tidigare beslut i de så kallade Schrems I och Schrems II-målen⁶.

² Ibid., artikel 30.

³ Recommendation 3/97: Anonymity on the Internet, WP 6, 3.12.1997.

⁴ Discussion Document: First Orientations on Transfers of Personal Data to Third Countries – Possible Ways Forward in Assessing Adequacy, WP 4, 26.06.1997.

⁵ Commission Implementing Decision of 10.7.2023 pursuant to Regulation (EU) 2016/679 of the European Parliament and of the Council on the adequate level of protection of personal data under the EU-US Data Privacy Framework, C(2023) 4745 final.

⁶ CJEU judgment of 6 October 2015 in the Maximilian Schrems v Data Protection Commis-

Det europeiska och internationella samarbetet skedde vid den här tiden inte bara genom Artikel 29-gruppen. Sedan tidigare träffades dataskyddsmyndigheter både i ett europeiskt och internationellt möte varje år och även i de nordiska länderna hölls årliga möten mellan dataskyddsmyndigheterna. Dessutom pågick samarbete inom olika arbetsgrupper i Europarådet för att diskutera frågor som rörde Europarådets konvention nr 108 från 1981 om behandling av personuppgifter, den s.k. 108-konventionen. Men arbetet i Artikel 29-gruppen fick en mer direkt och konkret betydelse i och med det stundande ikraftträdandet av dataskyddsdirektivet den 24 oktober 1998. Inom EU hade vi nu i grunden likadana regler som skulle tillämpas enhetligt i alla medlemsstater även om varje medlemsstat visserligen skulle ta fram nationell lagstiftning som genomförde direktivets bestämmelser. Nu skulle det råda samsyn i dataskyddsfrågor inom EU och dess medlemsstater ...

Artikel 29-gruppen under 1999–2004

Under de följande åren fortsatte arbetet med att ta fram yttranden, rekommendationer och arbetsdokument. De dominerande frågorna gällde framväxandet av Internet och dess effekter för enskildas skydd av personuppgifter samt bedömningen av skyddsnivån för personuppgifter i länder utanför EU/EES, till exempel yttrandet om skyddsnivån i USA genom de så kallade "Safe Harbor-principerna".⁷

I ett dokument om personuppgiftsbehandling på Internet från 1999 ville Artikel 29-gruppen lyfta de risker man såg med sådan behandling. Som exempel pekade man på att själva användningen av "infrastrukturen" ofta var direkt baserad på en behandling av personuppgifter genom till exempel IP-adresser. Man pekade också på att de tjänster som tillhandahålls över Internet innebar nya möjligheter att distribuera personuppgifter (såsom mailing-listor, diskussionsgrupper, åtkomst till databaser) och att det uppstod nya tekniska verktyg såsom sökprogramvaror vilka utvecklar sig i hastig takt. Man framhöll också som en risk den globala dimensionen och lyfte som en av de största utmaningarna möjligheten att göra affärer on-line. "Elektronisk handel innebär framför allt direkt försäljning från verksamheter till konsumenter utan

---

sioner case (C-362-14 (Schrems I)) and CJEU judgment of 16 July 2020, Data Protection Commissioner v Facebook Ireland Ltd, Maximillian Schrems (C-311/18 (Schrems II)).

⁷ Opinion 7/99 on the Level of Data Protection provided by the "Safe Harbor" Principles as published together with the Frequently Asked Questions (FAQs) and other related documents on 15 and 16 November 1999 by the US Department of Commerce, WP 27, 3 december 1999.

någon form av mellanhand samt användning av nya metoder för kategorisering och nya metoder för betalning.”⁸

Artikel 29-gruppen hade också inrättat en särskild Internet Task Force med mandat att identifiera de frågor kring Internet som behövde adresseras. Det resulterade bland annat i en rekommendation om dold och automatiserad behandling av personuppgifter på Internet.⁹

Artikel 29-gruppen växer och tar nya tag från och med 2004

Under 2004 utökades antalet medlemsstater i EU och därmed även antalet medlemmar i Artikel 29-gruppen. Ytterligare 12 länder anslöt och det totala antalet medlemsländer var nu 27. De nya medlemsländerna som sedan några år följt gruppens arbete som observatörer blev nu fullvärdiga medlemmar. Många av dem hade ganska nyligen tagit fram nationell lagstiftning om behandling av personuppgifter inför sitt inträde i EU.

De dokument som togs fram inom Artikel 29-gruppen var i huvudsak att anse som s.k. policydokument och inte formellt bindande för de olika dataskyddsmyndigheterna. Det första steget mot mer bindande överenskommelser togs i början av 2005 då Artikel 29-gruppen beslutade om ett samarbetsförfarande avseende ansökningar om godkännande av s.k. bindande företagsregler, *binding corporate rules* eller BCRs.¹⁰ För att kunna föra över personuppgifter från EU till länder utanför unionen som inte ansågs ha en adekvat skyddsnivå, krävdes att de personuppgiftsansvariga kunde ställa tillräckliga garantier för att uppgifterna skulle skyddas i mottagarlandet. Inom stora internationella koncerner hade det växt fram ett system med koncerninterna regler om behandling av personuppgifter och flera koncerner hade lämnat in ansökningar till dataskyddsmyndigheter i EU/EES om att få sådana regler godkända såsom tillräckliga garantier enligt artikel 26(2) i dataskyddsdirektivet. Eftersom företag i koncernen kunde vara etablerade i flera olika EU/EES-länder krävdes godkännande av samtliga tillsynsmyndigheter i de länder som var berörda och man såg därför ett behov av att samarbeta inför beslut om sådant godkännande.

⁸ Working Document: Processing of Personal Data on the Internet, WP 16, 23.02.1999, s. 2.

⁹ Recommendation 1/99 on Invisible and Automatic Processing of Personal Data on the Internet Performed by Software and Hardware, WP 17, 23.02.1999.

¹⁰ Working Document Setting Forth a Co-Operation Procedure for Issuing Common Opinions on Adequate Safeguards Resulting From “Binding Corporate Rules”, WP 107, 14.04.2005.

Samarbetsförfarandet innebar att den koncern som lämnade in en ansökan, i samband med inlämnandet, också skulle peka ut en av EU/EES-ländernas dataskyddsmyndigheter som ansvarig myndighet (lead authority). Vilken myndighet som skulle pekas ut skulle avgöras enligt vissa angivna kriterier. Den ansvariga myndigheten skulle därefter leda samarbetsförfarandet och sköta alla kontakter med koncernen kring de inlämnade förslagen till bindande företagsregler. När myndigheten fann att förslaget var gott nog delades det med övriga berörda dataskyddsmyndigheter för en bekräftelse om att alla var överens om att de garantier som ställdes genom företagsreglerna var tillräckliga. Därefter ankom det dock på varje berörd nationell myndighet att fatta sitt eget beslut om godkännande för det företag som var etablerat i respektive land.

Ett annat steg mot ett närmare samarbete togs 2006 då 25 dataskyddsmyndigheter i EU samt dess motsvarigheter i Norge och Island deltog i en gemensam tillsynsåtgärd. Åtgärden avsåg personuppgiftsbehandling hos privata hälsoförsäkringsföretag. Bakgrunden var att EU-kommissionen i sin första rapport om genomförandet av dataskyddsdirektivet (COM (2003) 265) hade uppmanat Artikel 29-gruppen att återkommande diskutera hur man kan uppnå bättre efterlevnad och att överväga att starta utredningar på EU-nivå inom olika sektorer. I ett senare meddelande uppmanade EU-kommissionen de nationella dataskyddsmyndigheterna att anpassa sin nationella tillämpning till den gemensamma linje som man kommit överens om i Artikel 29-gruppen. Artikel 29-gruppen svarade genom en deklARATION (WP101)¹¹ och förklarade sig beredda att utveckla proaktiva tillsynsstrategier och ett ökat antal tillsynsåtgärder baserat på olika kriterier. I deklARATIONEN konstaterades att det fanns stor variation kring hur man såg på tillsyn samt på vilka befogenheter och resurser man hade. Gruppen uppmanade alla medlemsländer att se till att tillsynsmyndigheterna hade de resurser och befogenheter som behövdes.¹² Resultaten av den första gemensamma tillsynsåtgärden presenterades i en rapport från juni 2007¹³ och i rapporten togs bland annat skillnaden i befogenheter och resurser bland tillsynsmyndigheterna upp som en brist. Eftersom alla inte hade möjlighet att göra inspektioner på plats hos personuppgiftsansvariga, hade man i det här fallet valt metoden att ta fram en skriftlig enkät. Artikel 29-gruppen betonade dock att det var absolut nödvändigt att alla tillsynsmyndigheter skulle ha möjlighet att agera mer direkt genom att också kunna utföra inspektioner på plats.¹⁴

¹¹ Declaration of the Article 29 Working Party on Enforcement, WP 101, 25.11.2004.

¹² Ibid., s. 4.

¹³ Report 1/2007 on the first joint enforcement action: evaluation and future steps, WP 137, 20.06.2007.

¹⁴ Ibid., s. 5.

Vid det här laget hade arbetet i Artikel 29-gruppen växt och bedrevs inte bara genom de fyra möten som hölls för myndighetscheferna varje år. Vid sidan härav hade olika underarbetsgrupper växt fram och artikel 29-gruppen såg behov av att ta fram mer specifikt inriktade yttranden och rekommendationer i olika frågor som rörde tolkning av dataskyddsdirektivet. Till exempel antogs 2010 ett yttrande om begreppen "personuppgiftsansvarig" och "personuppgiftsbiträde"¹⁵ och ett yttrande om ansvarsprincipen¹⁶. Det innebar att arbetet också blev mer omfattande på nationell nivå genom att det krävdes genomgång och analys av de förslag som lades fram för att ta ställning till dessa. Inom Datainspektionen arbetade två jurister specifikt med att följa och bevaka arbetet i gruppen men arbetet med att granska och analysera de olika förslag som togs fram fördelades även på andra jurister och it-säkerhetsspecialister beroende på vilken sakfråga som var aktuell. Under åren 2000–2015 hanterade och beslutade Artikel 29-gruppen omkring 10–15 dokument varje år i olika frågor.

Nya dataskyddsregler beslutas 2016 som bland annat innebär nya samarbetsförfaranden (*one-stop-shop*) och den s.k. enhetlighetsmekanismen

Den 27 april 2016 beslutade EU-parlamentet och Europeiska Unionens råd att anta EU:s Allmänna dataskyddsförordning, också känd som GDPR¹⁷. Efter att ha följt arbetet med att ta fram förordningen sedan EU-kommissionen lade fram förslaget 2012, kunde EU- och EES-ländernas dataskyddsmyndigheter nu på allvar börja förbereda sig för de nya reglerna som skulle börja tillämpas den 25 maj 2018. Dataskyddsförordningen bygger på samma grundläggande principer som dataskyddsdirektivet men innehåller en hel del nya bestämmelser om till exempel sanktionsavgifter och anmälan av personuppgiftsincidenter. Helt nytt är också uttryckliga bestämmelser om samarbetsförfaranden mellan dataskyddsmyndigheterna, ensam behörighet för en nationell dataskyddsmyndighet i vissa fall (*one-stop-shop*), inrättandet av Europeiska dataskyddsstyrelsen (EDPB) som ersättare för Artikel 29-gruppen och med ett i många delar nytt uppdrag, däribland att ta fram bindande yttranden och fungera som tvistlösningsmekanism, den så kallade enhetlighetsmekanismen.

¹⁵ Opinion 1/2010 on the concepts of "controller" and "processor", WP 169, 16.02.2010.

¹⁶ Opinion 3/2010 on the principle of accountability, WP 173, 13.07.2010.

¹⁷ Regulation 2016/679/EU of the European Parliament and of the Council of 27 April 2016 on the protection of natural persons with regard to the processing of personal data and on the free movement of such data, and repealing Directive 95/46/EC, EGT L 145, 31.5.2001, s. 43.

EDPB består, liksom Artikel 29-gruppen, av företrädare för alla nationella dataskyddsmyndigheter i EU/EES-länderna samt den Europeiska Datatillsynsmannen (EDPS). EU-kommissionen deltar i EDPB:s arbete men har inte rösträtt. Till skillnad från dataskyddsdirektivet så anges uttryckligen i artikel 68 i dataskyddsförordningen att EDPB har ställning som juridisk person. Den huvudsakliga uppgiften är att se till att dataskyddsförordningen tillämpas enhetligt och uppgifterna preciseras ytterligare i artikel 70. EDPB:s sekretariat tillhandahålls av EDPS i Bryssel och ordföranden utses för en period av fem år. Andrea Jelinek, chef för dataskyddsmyndigheten i Österrike, inledde som ordförande under de första fem åren och i maj 2023 övertogs ordförandeposten av chefen för dataskyddsmyndigheten i Finland, Anu Talus.

EDPB:s medlemmar träffas i princip en gång varje månad. Därutöver sker mycket av det förberedande arbetet i olika arbetsgrupper som också träffas varje månad. Enligt EDPB:s senaste årsrapport hölls under 2022 totalt 347 möten varav 15 var så kallade plenarmöten, där myndighetschefer deltar och där besluten fattas.¹⁸ Övriga möten hölls i olika expertarbetsgrupper och rapportörsgrupper med uppgift att ta fram förslag till riktlinjer m.m. Sedan 2020 hålls de flesta möten på distans och under 2022 höll endast 5 möten helt och hållet på plats i Bryssel. Att kunna träffas och kommunicera digitalt är förstås en förutsättning för det täta och omfattande samarbete som sker.

One-stop-shop och enhetlighetsmekanismen

Dataskyddsförordningen definierar vissa ärenden som gränsöverskridande.¹⁹ Med detta menas antingen ett ärende där behandlingen av personuppgifter sker hos företag som är etablerade i flera olika medlemsländer eller ett ärende där behandlingen bara sker hos ett företag i ett medlemsland men där behandlingen i väsentlig grad påverkar eller sannolikt kommer att påverka registrerade i flera olika medlemsländer. Idag bedriver företag ofta verksamhet där personuppgifter behandlas över gränserna. Ett exempel är koncerner med bolag i flera av EU:s medlemsländer. Ett annat är företag som riktar sig till kunder eller användare i flera olika länder även om de bara är etablerade i ett medlemsland. De ärenden som nationella dataskyddsmyndigheter har att hantera är därför i många fall att anse som gränsöverskridande i dataskyddsförordningens mening.

¹⁸ EDPB:s årsrapport 2022, s. 16 https://edpb.europa.eu/system/files/2023-04/edpb_annual_report_2022_en.pdf.

¹⁹ Artikel 4(24).

I sådana ärenden är endast dataskyddsmyndigheten i det land där företaget är etablerat (eller har sin huvudsakliga etablering) behörig att utöva tillsyn och ansvarig för att göra detta när det finns skäl till det. Tanken bakom detta är att både de som behandlar personuppgifter och de registrerade ska kunna ha kontakt med endast en dataskyddsmyndighet och inte behöva vända sig till flera berörda myndigheter (den så kallade one-stop-shop-mekanismen). Dataskyddsmyndigheterna i andra berörda länder (dvs. i de länder där det finns registrerade som berörs av personuppgiftsbehandlingen eller i länder där företaget också är etablerat) har dock rätt att följa tillsynsärendet, få information om detta och kunna ge synpunkter. Den ansvariga myndigheten är skyldig att på eget initiativ kommunicera med de berörda kollegorna och när man tagit fram ett förslag till beslut i ett gränsöverskridande ärende ska de andra, berörda myndigheterna ges tillfälle att godkänna eller invända mot förslaget. Ett beslut kan bara fattas om alla är överens. Diskussionerna mellan ansvarig och berörda myndigheter kan gälla såväl sakfrågor som vilken korrigerande åtgärd som ska utdömas, till exempel till vilket belopp en sanktionsavgift ska bestämmas.

I de fall ansvarig och berörd tillsynsmyndighet inte kan komma överens om beslutet ska ärendet lyftas för tvistlösning till EDPB. Det är en del i EDPB:s funktion som enhetlighetsmekanism. EDPB ska fatta sitt beslut inom en tid om maximalt två månader och dess beslut riktar sig till den ansvariga tillsynsmyndigheten som har en månad på sig att fatta beslut i sitt tillsynsärende. Hittills har EDPB fattat beslut i åtta sådana ärenden, bland annat riktat till den irländska dataskyddsmyndigheten och deras ärenden avseende Meta för tjänsterna Facebook, Instagram och WhatsApp²⁰. Även om dessa beslut formellt sätt endast är bindande för den ansvariga tillsynsmyndigheten i det aktuella ärendet kommer de att ses som praxisbildande för andra tillsynsmyndigheter och IMY har därför ansett det viktigt att noga följa och delta i diskussionerna i sådana ärenden.

I dataskyddsförordningen finns – till skillnad från i dataskyddsdirektivet – mer preciserade och långtgående rättigheter för enskilda att lämna in klagomål till en tillsynsmyndighet. Fram till att dataskyddsförordningen trädde ikraft har den svenska dataskyddsmyndigheten (i likhet med en del andra dataskyddsmyndigheter i EU) tillämpat en tillsynsstrategi där man i första hand baserar sin tillsyn på egna observationer och erfarenheter. IMY har förstås tagit emot och besvarat klagomål från enskilda men de har inte per automatik lett till tillsyn. I och med dataskyddsförordningens ikraftträdande har IMY fått sätta nytt fokus

²⁰ https://edpb.europa.eu/our-work-tools/consistency-findings/binding-decisions_en.

på klagomålsärenden och inleda tillsyn till följd av dessa. Av betydelse är också EU-domstolens uttalande i Schrems II-domen. En dom avseende adekvat skyddsnivå för vissa organisationer i USA, det s.k. Schrems II-målet. Målet gällde bland annat frågan om en dataskyddsmyndighet kunde undvika att ingripa eftersom det fanns ett beslut från EU-kommissionen om adekvat skyddsnivå och därmed ingen praktisk möjlighet för dataskyddsmyndigheten att underkänna överföringen. EU-domstolen konstaterade att dataskyddsmyndigheten inte kunde undvika att utreda frågan enbart för att det fanns ett sådant beslut och uttalade att en tillsynsmyndighet måste hantera varje klagomål med "due diligence".²¹

Det faktum att tillsyn nu inleds oftare med anledning av ett individuellt klagomål (inte bara i Sverige utan runt om i EU/EES) och att många av dessa ärenden är gränsöverskridande, vilket triggar igång den samarbetsprocess som gäller enligt artikel 60 i dataskyddsförordningen, innebär en ökad ärendehantering. Det ärendespecifika EU-samarbetet som i princip inte fanns under dataskyddsdirektivet (med undantag för s.k. BCR-ärenden) är därför något nytt sedan maj 2018 och har blivit allt mer omfattande sedan dess. Idag har IMY en särskild enhet som arbetar med tillsyn i gränsöverskridande ärenden och ett EU-sekretariat som ansvarar för att bereda och delta i det övriga EDPB-arbetet. Antalet ärenden som är att anse som gränsöverskridande är stort, under 2022 var IMY ansvarig tillsynsmyndighet i ca 110 gränsöverskridande ärenden och berörd tillsynsmyndighet i ca 170 sådana ärenden.²² Syftet med en gemensam hantering av gränsöverskridande frågor är förstås gott och det är viktigt att få en samsyn kring tolkningen av förordningen mellan länderna. Arbetet med att som ansvarig tillsynsmyndighet kommunicera all relevant information med övriga berörda myndigheter och att ta hand om de synpunkter och invändningar som de lämnar kräver dock en hel del tid och resurser.

Utöver samarbete i enskilda tillsynsärenden finns också en skyldighet för de nationella dataskyddsmyndigheterna att lämna in utkast till olika mer övergripande beslut för att EDPB ska lämna ett bindande yttrande över utkastet. Det gäller till exempel upprättandet av en förteckning över i vilka situationer en konsekvensbedömning ska göras av den personuppgiftsansvarige, kriterier för certifieringsorgan samt godkännande av bindande företagsregler (BCRs).

Precis som Artikel 29-gruppen tar EDPB också fram dokument som beskriver hur tillsynsmyndigheterna i EU/EES gemensamt tolkar data-

²¹ CJEU judgment of 16 July 2020, Data Protection Commissioner v Facebook Ireland Ltd, Maximilian Schrems (C-311/18 (Schrems II)), p. 120.

²² IMY:s Årsredovisning 2022, s. 12 <https://www.imy.se/globalassets/dokument/arsredovisningar/imy-arsredovisning-2022.pdf>.

skyddsförordningen. Även om dessa riktlinjer inte i sig är bindande, speglar de den gemensamma ståndpunkt och tolkning som tillsynsmyndigheterna kommer överens om att tillämpa på ett enhetligt sätt.²³ Bland annat har man tagit fram riktlinjer för hur sanktionsavgifter ska beräknas för att detta ska göras på ett enhetligt sätt inom EU/EES.²⁴ EDPB har också tagit fram riktlinjer för tolkning av begreppet tredjelandsöverföring, begreppen "personuppgiftsansvarig" och "personuppgiftsbiträde" samt riktlinjer om registrerades rätt till tillgång till sina personuppgifter²⁵. IMY har deltagit aktivt i arbetet med att ta fram samtliga dessa riktlinjer och deltar i alla de arbetsgrupper som finns inom EDPB.

Samarbetet mellan dataskyddsmyndigheterna i EU/EES har alltså utvecklats väsentligt sedan dess början 1997 och är nu på ett helt nytt sätt mer införlivat i det dagliga arbetet i och med förfarandet kring gränsöverskridande ärenden, EDPB:s tvistlösningsfunktion och de obligatoriska yttrandena från EDPB i vissa angivna situationer. Även arbetet med att ta fram riktlinjer kring olika frågor som gäller dataskydd har blivit viktigare och mer konkret eftersom dessa riktlinjer ska ligga till grund för den nationella tillämpningen.

Även när det gäller sakfrågorna har EU-samarbetet förändrats och utvecklats. Artikel 29-gruppen lade under sina första år stort fokus på framväxandet av internet och dess effekter för dataskydd och personlig integritet. Som nämnts tidigare betonade man riskerna med den globala dimension som internet förde med sig och de nya möjligheter till kategorisering som uppstod. Idag rör många av de frågor som EDPB diskuterar profilering och riktad annonsering baserat på vårt beteende över internet och särskilt på de stora globala sociala medieplattformarna. Sedan den italienska dataskyddsmyndigheten i april 2023 beslutade att (tillfälligt) förbjuda Chat GPT står även denna och andra tjänster som använder sig av generativ AI på EDPB:s agenda. Nya, ytterligare förslag till lagstiftning från EU på områden som berör dataskydd och personlig integritet (till exempel Digital Services Act, Digital Markets Act och AI-förordningen) är också exempel på frågor som EDPB noga följer.

²³ EDPB Statement: EDPB cooperation on the elaboration of guidelines, 16.12.2021, https://edpb.europa.eu/news/news/2021/edpb-statement-edpb-cooperation-elaboration-guidelines_en.

²⁴ Riktlinjer 04/2022 om beräkning av administrativa sanktionsavgifter enligt GDPR, https://edpb.europa.eu/our-work-tools/our-documents/guidelines/guidelines-042022-calculation-administrative-fines-under_en.

²⁵ Guidelines 05/2021 on the Interplay between the application of Article 3 and the provisions on international transfers as per Chapter V of the GDPR, Guidelines 07/2020 on the concepts of controller and processor in the GDPR, Guidelines 01/2022 on data subject rights – Right of access,

EU-samarbetet i framtiden

Trots att dataskyddsförordningen nu innehåller regler som är direkt tillämpliga i medlemsstaterna och därför ger förutsättningar för harmonisering i högre grad än vad som var fallet under dataskyddsdirektivet, har det ändå återopats att nationell lagstiftning vid sidan av förordningen och skillnader i arbetssätt ställer hinder i vägen för att hantera ärenden enhetligt fullt ut mellan de olika nationella dataskyddsmyndigheterna. Vid ett särskilt möte i Wien 2022 tog EDPB fram en önskelista på saker som man tyckte behövde förändras för att få till en ännu starkare och snabbare gemensam tillsyn, däribland en lista med processuella aspekter som kunde behöva harmoniseras bättre inom EU.²⁶ Listan var adresserad till EU-kommissionen som sommaren 2023 lade fram ett förslag med regler för att försöka tillgodose EDPB:s önskelista.²⁷ I förslaget finns bl.a. bestämmelser om att den som lämnat in ett klagomål ska ges rätt att yttra sig över vad som framkommit i tillsynsärendet – så sker inte överallt idag. Det finns också förslag om mer utförliga och förberedande processer i gränsöverskridande ärenden i syfte att kunna lösa tvister och frågetecken på ett så tidigt stadium som möjligt. Ett gemensamt formulär som ska kunna användas för att ge in klagomål till vilken av de nationella dataskyddsmyndigheterna som helst finns också med i förslaget. EU-kommissionens förslag är i skrivande stund under beredning.

Så, från en rådgivande arbetsgrupp, till ett tydligare reglerat samarbete i gränsöverskridande ärenden och möjligen – med EU-kommissionens förslag – ytterligare harmoniserade processuella regler – vad blir nästa steg?

Under våren 2022 anordnade den Europeiska datatillsynsmannen (EDPS) en konferens på temat ”The Future of Privacy”. En av frågorna som ställdes var: Är att ge EDPB mer befogenheter ett sätt att lösa problemet med bristande samstämmighet bland nationella lagstiftningar och den ”herkuliska” uppgiften med att harmonisera dem? Någon sådan slutsats drogs dock inte från konferensen. Rapporten från denna programpunkt²⁸ refererade till uttalanden om vikten av tålamod och risker med att se starkare befogenheter för EDPB som en snabb lösning. ”Rom byggdes inte på en dag” och ”Var försiktig med att öppna Pandoras box” var några citat från konferensen. Det ansågs också att det ännu finns

²⁶ https://edpb.europa.eu/news/news/2022/edpb-adopts-wish-list-procedural-aspects-first-eu-data-protection-seal-and-statement_en.

²⁷ COM(2023)348 final, 4.7.2023, https://commission.europa.eu/publications/proposal-regulation-laying-down-additional-procedural-rules-relating-enforcement-gdpr_en.

²⁸ EDPS Conference Report 2022 – The future of data protection: effective enforcement in the digital world, https://edps.europa.eu/system/files/2022-11/22-11-10-edps-conference-report-2022_en.pdf.

mycket att förbättra inom samarbetsförfarandet i gränsöverskridande ärenden utan att för den skull behöva ändra på dataskyddsförordningen.

Helt klart är dock att i en värld där det råder fri rörlighet – inte bara för varor och tjänster, utan även för personuppgifter – måste också skyddet för dessa uppgifter och tillsynen av att detta skydd upprätthålls vara harmoniserat över landsgränserna. Dataskyddsmyndigheterna behöver samarbeta och ha likadana förutsättningar för att bedriva sin verksamhet. För att det ska bli hanterbart och inte svälja enorma resurser kan det dock komma att krävas att man i fortsättningen kan ha en större differentiering i samarbetet. Man behöver kunna skilja mellan sådana ärenden som innehåller större, principiella frågor och andra ärenden som innehåller frågor av mindre betydelse för den gemensamma tillämpningen. Hur det kommer att utveckla sig framöver återstår att se. Ett är säkert, det olympiska motto som citerades vid den ovan nämnda konferensen ”The Future of Privacy” har redan tjänat som ledord för EU-samarbetet ifråga om dataskydd de senaste åren – *citius, altius, fortius* – snabbare, högre, starkare ...²⁹

²⁹ Ibid., s. 27-28.